

Zaman Gazetesi

10 Eylül 2013

Herkül Millas

Ben Suriyeli olsam canımı tehlikeye atar mıydım? Oğluma “haydi yiğidim, meydanlara çık” der onu ölüme gönderir miydim? Yüz binlerce insan öldükten, bunların kat kat fazlası sakat kaldıktan sonra diktatör yenilince zafer duygusunu hisseder miydim?

Tabu, yapılması veya söylenmesi ahlak veya inanç nedenleriyle yasak olan davranış ve sözlerdir. Antropologlara göre bütün toplumların böyle yasakları varmış. Arada aklımıza bir düşünce takılır ama kendimize bile söylemeye çekiniriz. Bazen “ayıptır”, bazen de “ne derler” gibi bir duyarlılıkla o düşünceyi aklımızdan kovarız. Tabu böyle bir şey: Başkalarının bize zorla kabul ettirdikleri bir kırmızı çizgi değildir, içselleştirdiğimiz bir tutumdur, yasağı bir yerde kendimiz de onaylarız. Suriye'deki insanlık dramını izlerken bir süredir bazı tabu konular beni rahatsız etti. Cesaretimi toplayıp içimi döküyorum.

“Kutsal” sayılan ve “herkesin” kabul ettiği değerler vardır. Örneğin düşmana karşı vatani savunmak bunlardan biridir. Bu görevden kaçana suç isnat edilmez “ihanet etti” denir. İhanet suçtan da kötü bir şeydir. Suç bir yasağı çiğnemektir, ihanet bir sözü veya yemini çiğnemek gibi bir anlam taşır; hatta günah anlamını. “Aç kalırsam son çare olarak hırsızlık yaparım” gibi bir cümleyi kurabilirim; ama “hayatım tehlikedeyse düşmanla işbirliği yaparım” cümlesi tabudur. Klişe sözlere dönüşmüş ama tabuları anımsatan sözler vardır: “bir karış toprak için canımız feda olsun” örneğin. Şimdi ben “birkaç metrekaare toprak için savaşmayalım, varsın o çorak toprağı

düşman alsın” diyemem.

Tabularla arası pek iyi olmayan Sait Faik geliyor aklıma. Tabuyu güzel anlatıyor. Yayımlayamadığı bir taslak öyküsünde şunları okuyoruz: “Türk olduğunuz halde, bir Türk key-fiyle, hatta herkesin fikrine uymamak maksadı bile bulunmadan, futbo-la en küçük bir ilgi, sevgi duymadan içinizden milli takımın yenilmesi arzusu geçse... Sıkı iseniz söyleyin bakalım... Milli takım Yunanistan'a gitmiş olsa, siz de ortaya en küçük bir düşünceye sahip olmadan keyif için, fantezi için ‘Şu bizim milli futbol takımı Yunanistan'da mağlup olsa ne iyi olur’ deseniz, diyemezsiniz ki! Evvela şaka söylediğiniz sanılır. Ciddi olarak böyle zorlu fikrinizi söyleseniz sokakta binlerce kişi size şaşmaz mı? Şaşmaz değil sizi dövenler bile olur.” (Bir Adam, Bütün Eserleri, Bilgi, 1989, 15. Kitap, s. 21).

Tabuların çok ve sıkı olduğu toplumlar vardır, daha az tabulu ve bu konuda daha hoşgörülü olanlar da. Ama ben Suriye'ye döneyim. Başka bir tabu siyasi değerlerdir. Zamanımızda diktatörlük kötü, demokrasi iyidir denir. Bu konuda bir konsensüs vardır. (Bu son cümleler tabu bir konuya giriş gibi oldu ve bazı okuyucuların yüzlerinin gerildiğini görür gibiyim!) Diktatöre karşı ayaklanmak alkışlanacak bir olaydır. Birinin baskısına boyun eğmek ayıplanacak bir seçimdir. Dolayısıyla kendine saygısı olan herkes diktatöre karşı savaşanlarından yana olur. Zaten bugün de, derece farkları olsa da hemen herkes demokrasilerden yana savaşanların yanındadır. Bunlar bildik, kolay laflar.

Suriye gibi ülkeler konusunda beni düşündüren sorular şunlar: En iyimser senaryoyu alalım. Esed'in rejimi yıkıldıktan sonra daha iyi, demokratik bir rejimin kurulacağını kabul edelim. Ülkenin bölünmeyeceğini, iç savaşın yaşanmayacağını, terörist grupların ülkede güçlenmeyeceğini, başka bir diktatörün yine başa geçmeyeceğini baştan kabul edelim. Rejim değişikliğinin bu biçimde, bu kadar cana mal olarak gerçekleşmesi akıllı, insaflı, insani bir seçim midir? Yani demokratik ve silahlı bir mücadelenin kâr/zarar hesabı yapılabilir mi, yoksa böyle bir soru tabu mudur? Bu soruyu sorabilir miyiz, yoksa susmak mı gerekiyor?

Ben Suriyeli olsam canımı tehlikeye atar mıydım? Daha önemlisi, oğluma “haydi yiğidim, meydanlara çık” der onu ölüme gönderir miydim? Kardeşlerimin, çocuklarımin, en yakın dostlarımin hayatının tehlikeye girmesini ister miydim? Ve sonunda yüz binlerce insan öldükten, bunların kat kat fazlası sakat kaldıktan sonra diktatör yenilince zafer duygusunu hisseder miydim? Yani böyle bir savaş değer mi?

Kendime verdiğim cevap genellikle şöyle bir şey: Demokrasi için her zaman mücadele ederim.

Ama ödeyeceğim bedelin sınırı var. Dayağı, biber gazını, birkaç yıllık hapsi göze alırım. Ama insanların bir manyak diktatörün serseri kurşununa kurban gitmesine gönlüm bir türlü razı olmuyor. Benim demokrasi arayışlarım ölmeyi ve öldürmeyi içermiyor. Belki ben Fransız Devrimi'nin çok kanlı ve giyotinli romantik coşkusundan çok, Gandhi'nin pragmatik “pasif direnişinden” yanayım. Bir tek kurşun sıkmadan İngiltere'ye karşı çıkmış Gandhi (1869-1948); ve bir güzel de yenmiş onu! Gandhi'nin “hocası” Henry Thoreau da (1817-1862) Amerika'da aynı ilkelerle insan haklarını savunmuştu. Martin Luther King de (1929-1968) mücadelesini bu metotla yürütmüştü. Başarıları kanıtlanmış öncülerden söz ediyorum.

Pasifizm saflıktır denebilir. O zaman da göze alınan yüz binlerin ölümü gerçekçilik mi sayılacak? Dile kolay: çoluk çocuklu yüz binlerce ölü... Gandhi'nin pasif direniş metodu gerçeklikten uzaktır diyenler olacak. O zaman da, yüz binlerin ölümü “akıllı” bir seçim oluyor. İşte ben bu “akılla” uyum sağlayamıyorum. Herkes seçimini yapabilir, tabulardan korkmuyorsa. Ama ötekinin evladını değil, kendi evladını hesap ederek karar vermesi daha adil bir davranış olacaktır.

Amaç özgürlük, milli egemenlik, bağımsızlık ve demokrasi değildir. Bunlar insanlara mutluluğu sağlayacak araçlardır. Eğer bunlar uğruna insanlar böylesine öldürüyor ve öldürülüyorsa artık insanlar bazı kavramların aracına dönüşmüştür demektir. Fransızlardan farklı olarak, İngilizlerin aynı sonuca, yani demokratik rejime, çok daha az kan dökerek ulaştıklarına dikkat edelim: Aynı yere varan farklı yollar vardır.

Bu arada barış lafı ağızımızdan düşmüyor. Ve bu barış uğruna kendimize yakın hissettiğimiz tarafın eline bir silah veriyoruz. Buna yardım deniliyor. Ama o silah yarın birini öldürecek; ve biz o ölümün sonrasında üzüntümüzü dile getirip dövüneceğiz. Bu çelişkiyi, hatta bu ikiyüzlülüğü dile getirmek de artık tabuya dönüşmüş gibi. Barıştan yana olmak, savaşın sağlayacağı muhtemel kâr ve yarardan peşin vazgeçmek demektir. Çünkü savaşlı bir zaferden sonra sağlanacak barışı, böyle bir barışı, savaştan yana olanlar zaten hep savunmuştur.

h.millas@zaman.com.tr